

Թէ հրանէն օգոստոսի 13 ամսաթուով կը գրեն :

«Քանի մը տարիէ ՚ի վեր Պապ անուամբ մէկը նոր աղանդ մը կը բարոզէ , որ օր քստ օրէ յառաջացաւ Պարսկաստանի մէջ թէպէտե կառավարութիւնը ՚ի սկզբանէ անտի ամէն միջոցները ՚ի դարձ դրսու խափանելու համար գայն : ՚յս աղանդաւորներէն գրեթէ 10 հազար հոգիի չափ կան ՚ի Օ. Ենկեան քաղաքը , ուր մեծ վրդովմունք հանեցին անցեալները , և բոլոր քաղաքը իրենց ձեռքն է : կառավարութիւնը թէպէտե բաւական զօրք ունի քաղաքէն դուրս և կրնայ անմիջապէս զսպել այս խռովարարները , սակայն կը ջանայ որ առանց արիւնահեղութեան բարեկարգութիւնը հաստատէ : Յիշեալ Պապ անուն աղանդապետը , նմանապէս իւր փոխանորդը 3 տարիի չափ կայ , որ սքսոր ուած էին , և մօտերս Պապէժ բերուեցան , ուրտեղ հրապարակաւ սպաննեցին երկուքն ալ հրօցանի բռնելով : Շիրակի մէջ ևս շատ կը գրատուին այս աղանդաւորներէն , և այս բողոքն ալ վրդովմունք հանեցին , սակայն Շիրակի կուսակալ բարձրագատիւ արքայադուստր Պիրուզ Սիրզանիսի որդունեայ և միանգամայն խոհեմ ընթացքով ևս խռովութիւնը շուտով հանդարտեցուց : Վերջապէս թանի կերթայ կըզօրանայ այս աղանդը Պարսկաստանի մէջ , և քաղաք չիւր ուր շատ կամ քիչ չգտնուին այս աղանդաւորներէն : ՚ի վերայ այս ամենայնի ասանց բարոզութիւնը կամ աղանդը ինչ ըլլայ և ինչ նպատակ ունենալը տակաւին յայտնի չէ հասարակութեանը :

«կառավարութեան հրամանաւ Պապէժի Պէլ լերպէյի բարձրագատիւ Սէհեմէտ խանը բազմաթիւ զօքով Օ. Ենկեանի ապստամբաց վրայ քայից մօտերս . ուստի հասարակօրէն կը յուսացուի թէ իւր իմաստուն և արիական վարմունքով պիտի յաջողի առանց արիւնահեղութեան հնազանդեցնելու այս խռովայող անձինքը :

«Մնայ 8 ին օսմանն ան տերութեան դեպքան մեծաշուք Սամի էֆէնտին հասաւ ՚ի Թէհրան . ուր մեծ պատուով և յարգութեամբ ընդունուեցաւ : Յիշեալ պաշտօնատուրը իր ստ բաղքաբարոյ և կենցաղագէտ անձ մըն է :

«Պարսկաստանի առևտուրը անտանելի հանդարտութեան մէջ է . և ՚նդղիոյ բանակեղէն ձեռագործները կոտորուած պօղտոյ գիներէն հարուրին 5-8 պակասախինքն մնատով կը ձարտուին : Սեպտեմբր առատ է այս տարի . սակայն ՚յուր պայի գիները ցած ըլլալուն վաճառականները ձեն համարձակիր ծախու առնել :

«Նոյն ալ շարժու ընկարք ՚ի Հնդկաստանէ Ագաբիլի երկու թերթերը թուագրեալ ՚ի 15 և ՚ի 30 յու լիսի . որոց մէջ ցաւալի որտիւ կրնութեան մէջ , որ կարծեալ մարդասիրական ձեմորանին կառավարութեանը վրայօք եղած դժբաղք :

ձայն մը իր ձայնին չէր յարմարեր , ջանաց լուծութեամբ անյայտ ընելու

«Վարդ ե կեղեցական ինքիւններու մէջ իր խօսքերուն վտառակութեամբ , վիճարանութիւններուն կամակորութիւնը և վճռական կերպերովը և յանգձում թեամբը , որով կ'անբաւարանէր ու կը գատէր հասարակութեան առջին իրեն պէս չի մտածողները , և կը ձողեր կ'անարգէր , կը նախատէր և մինչև անգամ անտոյ կարծիքներն ու խորհուրդները իբրև հերետիկոսական կ'անբաւարանէր , Այնպէս անհասանելի և մանաւանդ եպիսկոպոսոց վրայ բարոյական բռնութիւն մը բանեցուց :

«Մտ բարոյական բռնութիւնը աւելցուցողը և անոր ուժ տալը պէս երևցողն այն էր , որ այս ընտրելի որդի որ աշխարհականներու ձեռքով կը գրուի , կրօնական անուն ունենալով , և գլխաւորապէս եկեղեցական նիւթոց վրայ զբաղելով և ինքըզինքին հեղինակութիւն մը տալով այն տեսակ նիւթոց մէջ , և որոշ պայմանի մը մէջ ինքըզինք ցուցունելով , թէ բարեկամներուն և թէ հաւատարմութեանը կը կարծեցուներ որ ինքը իրաւացունէ եկեղեցականաց և եպիսկոպոսներուն բերնէն կրնուի . սասանելով եկեղեցական խնդիրներու մէջ իր կարծիքին չհետեւել յանգձումութիւն մը սեպուած էր : ՚յս կարծիքը մինչև ցայսօր կայ ու կըմնայ , որուն ծուռ ըլլալը յաճախ իմացուցած են եկեղեցականք , մինչև ինքը ինքիւն ալ :

բանակառութիւնը կը շարունակուի միշտ : Սէ , անգու թ Նիկոպոսականութիւն , իւրաքանչիւր շատուածուհի , մինչև երբ ամէն տեղ մեր բարեմիտ ազգին յառաջագիմութեանը արգելք պիտի ըլլաւ , և պիտի հեռացնէ մեր մէջէն միաբանութիւնը և սէրը . ուր կը լայնացայ ազգի մը զօրութիւնը և միանգամայն միմիայն նշանն է ճշմարիտ քրիստոնէութեան :

«Միակախորի Ուսմանաբիլի երկու թերթերը , որոնք նմանապէս անցեալ շաբթու հասան մեր ձեռքը , յու լիսի 15էն և օգոստոսի 1էն են : ՚սանց մէջ ևս դժբաղքութեամբ ըստ մեծի մասին երկար բանակառութիւններ կը տեսնենք :

«Ագաբիլի յու լիսի 15երորդ թերթէն կրնանանք , թէ Վարդէն և Պորնէոյէն կը գրեն որ այս տարուան երկար երաշուտութիւնը (գուրագլուխ) խաններ է լեղալի (չիլիսի) բոյսերը , և գետոց յանկարծահատ յարգութիւնը մնացորդները ողորդէ : Աստի լեղապարանները իրենց ըրած ծախքը անգամ պիտի չկրնան հանել այս տարի : Յիշեալ թերթին մէջ հետեւեալ յօդուածն ևս կրնութեան մէջ : Հանգեալ Վորին Վերագնացութեան (Յակոբ Պետրոսեան Հայիկոն սպարապետ տերութեան Վալէրայ) ՚ի հասակի իբրև 110 ամաց , ՚ի 24 յունիսի 1850 ՚ի Վալէրայ :

«Քաղաքիս Նիւրիւն անուն գաղղղարէն ըստ գիրք ՚ի թերթին մէջ որ ՚ի 6 սեպտեմբերի կըսէ թէ . Վրքաղաքի մէջ Վրքաներէն ոմանք այս օրերս բռնութեամբ կուզեն վաճառել հացադործաց իրենց գէշ ցորենը , զոր շատ ժամանակէ ՚ի վեր շտեմարաններու մէջ պահած են . ուստի ժողովրդեան առողջութիւնը վնաս կը կրէ այս բանէն . և հասարակութիւնը կը գանգատի որ պարտաւորեալ է այս կերպիւ խիստ գէշ հացիւ սնանիլ :

«Վրքաղաքէն արժանահաւատ անձինք կը ձանուցանեն միզ , թէ այս գուրածը բոլորովին անհիմն է , և այս օրինակ դէպք մը ամենին տեղի չունեցաւ . բանգի յիշեալ քաղաքին կառավարչ մեծաշուք Սիւլէյման աղան , որ բարեխնամ և մարդասէր անձ մըն է , մեծ զգուշութեամբ հոգ կը տանի միշտ որպէսզի ամենին նոր բարեկարգութեան (թանգիմութիւն) դէմ գործ մը չըլլայ . և այս պատճառաւ Վրքաղաքի ժողովուրդը մեծապէս գոհ է յիշեալ կառավարչին մարդասիրական ընթացքէն :

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ , 9 Սեպտեմբերի :

Տէրութեան ամէն նահանգաց մէջ նոր բարեկարգութեան (թանգիմութ) գործադրութիւնը որ ըստ օրէ կը յառաջանայ և կը հաստատուի , և անոր բարեյաջող արգիւնքը կը վայելն ամէն ազգի ժողովուրդները օրհնելով օգոստոսի առաւել :

բայց ինքը ասիկա իրեն զենք մը ըրած է եպիսկոպոսները մէջ ձգելու համար , որ Այնպէս մեծ վնաս է :

«Վանկով ՚ի-Նիւթը հրատարակիչներուն ալ նոյն բանը պատահեցաւ , որ կը պատահի այն մարդոց , որ իրենց չ'ինկած նիւթերու վրայ բաւական պատրաստութի չունենալով վիճելու կ'ելլեն : Այնպէս վերաբերեալ ամէն նիւթերու վրայ գրելով , և ամէն բան վճռել ուզելով , աւտեն եղաւ որ ամէն բան չիօթեցին ու չափազանցութեան տարին , ճշմարտութիւնը միշտ մէկդի թողելով , որ Այնպէս ռուղի գատողութեան համոզմանը շատ անգամ մեզի ցոյց կու տայ երկու ծայրերուն մէջ տեղը :

«Վարդապետ լու անխոհեմ եռանդով մը վառեալ , ամէն բան չափազանցութեան տարին , ու ձուռնակցին ինչպէս որ իրենց սովորութիւնն է : Այն տակ ինկած կարծիքներն իբրև անհակառակ ճշմարտութիւն հաստատեցին : Այնպէս լայ կառավարութեան պիտ կարևոր կտորները պատահականներուն հետ չիօթեցին , և սուրբ Վահին կողմէն ուղղակի կամ անուղղակի ելած վճիռներն իրենց ուղղակի պէս մեկնեցին . առանց եպիսկոպոսներուն գործակցութեանը , և երբեմն անտոյ դէմ :

«Նոյն չափազանցութեամբ և առանց եկեղեցական կանոնաց մտադրութիւն ընելու , անանկ

առատագութ կայսեր պաշտելի անունը , որ միջոցով հայրական ինամբով հոգ կը տանի իւր ամէն հպատակաց բարօրութեան վրայ և իւր մեծագործօրութեամբ կը պաշտպանէ զանոնք ինչ ազգի անգամ , և ինչ կրօնքի տէր որ ըլլան :

«կայսերական հրամանաւ հետեւեալ փոփոխութիւնները ՚ի գործ գրուեցան :

«կոտանդ իննստ Վարաճա յոյն իշխանը լիակատար իշխանութի ունեցող արտաքոյ կարգի դեսպան անուանեցաւ ՚ի Պէրլին :

«Վէհա պէյը՝ որ կայսեր գաբու ճիպաչներէն մէկն է , Այնպիսի կառավարչ կարգեցաւ :

«Վրքիանուպօղոյ կառավարչ Վայրէտտին փաշան Պոնիայի կուսակալ անուանեցաւ փոխանակ Հաֆըզ փաշային , որուն Վրքիանուպօղոյ կուսակալութիւնը յանձնուեցաւ :

«Վրքարութեան ժողովան անգամ Վրք էֆէնտին լիակատար իշխանութիւն ունեցող արտաքոյ կարգի դեսպան անուանեցաւ ՚ի Վէննա՝ պարոն Սուլթանիսի տեղը , որ Պոլսու պիտի դառնայ :

«Տափու թեան յարգոյ պարոն Վարապետը Վէննայի դեսպանատան առաջին խորհրդոյ բարտուղար կարգեցաւ :

«Վրապիզունէն հասած վերջի լուրերը կը ձանուցանեն , թէ հրապարակական շինուածոց պաշտօնեայ վեմամբ Վամայիլ փաշան իւր սովորական գործունէութեամբ արգէն սկսել տուած է մեծ ու գլխաւոր ճանապարհին շինութիւնը , որ Վրապիզունէն մինչև կարին պիտի հասնի : ՚յս ճանապարհին վրայ կառ բերու երթեկեկութիւնը հաստատուելուն պէս թէ նոյն պիտի ծաղկի նոյն կողմանց առևտրական գործերը , և նոյնպէս օգտակար հետեւութիւններ պիտի ունենայ ըստ ամենայնի մասին . իւրաքանչիւրը դիւրութեամբ կրնայ իմաստասիրել : Այնպիսի Վամայիլ փաշան որուն ազգասիրական գոյնը ջանքը և յաջողակութիւնը յայտնի է ամենուն , մեծ եռանդեամբ յոռաջ ընել կու տայ այս ամենահարկու որ գործը , թէպէտե անձրևները և ջուրաղ արգէն սկսան : Ստուն էլեան յարգոյ Վարքութիւն աղան իբրև երկրաչափ և ճարտարաբան տեղի կից է յիշեալ մեծաշուք փաշային :

«Գոտտափառ Սոլթանը հաճեցաւ գոհունակութեան առաջին կարգի նշանը շնորհելու Հորանտոյ դեսպան մօսիւ Սոլթանին , փոխանակ մեծ յարգանքը և պատուոյն որով օսմանեան դեսպան Սէհեմէտ փաշան ընդունուեցաւ Հորանտոյ կառավարութեանէն :

«Ստամբուլ օսմանեան դեսպան Սէհեմէտ փաշան կոտորուած պօղտոյ կանչուեցաւ , և անոր տեղը Վարապի էֆէնտին պիտի մնայ , որ յիշեալ դեսպանատան առաջին խորհրդոյ բարտուղար է :

«Ստամբուլ օսմանեան դեսպան Սէհեմէտ փաշան կոտորուած պօղտոյ կանչուեցաւ , և անոր տեղը Վարապի էֆէնտին պիտի մնայ , որ յիշեալ դեսպանատան առաջին խորհրդոյ բարտուղար է :

«Ստամբուլ օսմանեան դեսպան Սէհեմէտ փաշան կոտորուած պօղտոյ կանչուեցաւ , և անոր տեղը Վարապի էֆէնտին պիտի մնայ , որ յիշեալ դեսպանատան առաջին խորհրդոյ բարտուղար է :

հրաշքներու վրայ ալ գրեցին այս վերջին ժամանակներս , որոնք եկեղեցին , որ մեծ զգուշութեամբ կը վարուի այս տեսակ բաներու մէջ , ոչ ճանչցած է և ոչ ընդունած :

«Վի-Նիւթը , ինքիւր գլխուն , չէ թէ միայն այն հրաշքները իբրև ճշմարիտ հրատարակեց , այլ աշխատեցաւ ալ որ հասարակութեան հաւատացունէ : Շատ ցաւեցանք երբոր տեսանք , որ լրագիր մը ինքըզինքը Այնպէս տեղ գրեր է ասանկ ծանր նիւթերու մէջ

«Վի-Նիւթը և այն երկար ու անպատեհ վիճաբանութիւններուն համար , որ Վի-Նիւթը գրգռեց սրբաբնութեան աստիւնի վրայ , և այնպէս դառնութեամբ շարունակեց իրեն սովորական եղած անբարեխնամ ոճովը : ՚յս առիթին մէջ ալ մենք մեր իշխանութիւնը բանեցուցինք , և տեսնեցուցուց զորով որ ան ալ արհամարհուեցաւ :

«Վրքար որ բարեմութեան վրայ գրուած առաջին յօդուածը տեսանք այս լրագրին մէջ , հրատարակիչ կանչել տուինք , հասկը ցուցինք իրեն հայրաբար , որ այս տեսակ վիճաբանութիւն մը գէշ ազդեցութիւններ կրնայ ունենալ մեզի յանձնուած հօտին վրայ :

«Վերջապէս , իբրև եպիսկոպոս , իբրև աւանդապահ սուրբ հաւատոյ և դատուոր այս կերպ վեճերու , խստիւ արգիլեցինք իրեն , որ վիճաբանութիւնը դադարեցունէ . բայց մեր սուրբ

Օ միւսնացի վեճակայլ Նուպար պէյին ա մուսուլմանը մեծաշուք Նրամեան Վեորդ ամբ րային ազնուատուն դատեր հետ՝ փառաւոր հան դիւր կատարեցաւ ՚ի Պէտրոսեղի ամսոյ 3ին և 4ին, այսինքն կիրակի և երկուշաբթի օրերը : Պերճապատիւ և մեծահամբաւ Ղէզայիբեան Սկրտիչ ամիրան հաճելով այս ազնուական ծաղ կահասակ լծակցաց կրթախորք ըլլալ, հարսան եաց հանդիսութիւնը նոր ու մասնաւոր շքե զուծիւն մը ստացաւ : Կոստանդնուպոլսոյ և նր Վրուսաղէմի ամենապատիւ սրբապան Պատրիարք ները, նմանապէս Խոստեղի եկեղեցւոյն բարոյիչ արքանապատիւ (Յօհաննէս վարդապետը և բազ մաթիւ քահանայը ներկայ գտնուեցան այս հար սանեաց սուրբ խորհրդոյն : ուր հրաւիրեալ էին նաև մայրաքաղաքիս մեծապատիւ Վիրաները և ուրիշ շատ երևելի անձինք : Սուրբ պատկին խոր հուրդը ըմբռնալով, ամենապատիւ Յակոբ սրբ բազանը համառօտ ու պատուական ատենաբա նուծիւն մը բրաւ բարեմաղթութիւններ ընելով նորապատիւ լծակցաց երկնակուծեանը համար :

ԱՐՏԱՔԻՆ ԽԱՐԻՔ

ԱՅԳՂԻԱ . 1 ընտան, 7 Սեպտեմբերի ըստ նոր տուժարի, Հրապարակական մեծ նախատիւք մը եղաւ այս օրերս ՚ի 1 ընտան Հայնաւ զօրապետին որ ինչպէս յայտնի է աւստրիական զօրաց հրամա նատարն էր Հունգարիայի մէջ Կայսրամբութե ժամանակը, և հետևաբար կուսակալ կարգեցաւ նայն երկրին, ուրտեղ չափազանց խստութեան և անցթաթեան յիշատակներ ձգեց : Այս զօրա պետը՝ որ քանի մը օրէ ՚ի վեր 1 ընտան է կամ էր իւր երկու ընկերակից Պէրգէլ և Վէրքէն պարո նաց գարեջուր հստակաւ գործարանը պորտե լու գնաց, և ըստ սովորութեան իւր անունը գրելով այցելուաց տուժարին մէջ, սով ըլլալը խոյն իմացուեցաւ, և քանի մը վայրկեան մէջ բազմաթիւ գործաւորներ գումարուեցան, ու սկսան պոստալ Վրիշէ՝ ստորին յայտարարութե (գա ստալ) և ուրիշ նախատական խօսքեր կրակին, ու ամէն կողմէն վրան ցելս (չամուր), քարեր և ու րիշ բաներ կրնեակին : Այլև սնոր վրայ իյնալով մորտքէն և պիտեղէն կրթաչէին, որ խիստ երկար էն և մինչև գրեթէ ուսերը կիյնան : Ինչո՞ զօրա պետը իւր ընկերակիցը բաւական ժամանակ մա ղառ ելին ետև այս գործաւորաց հետ, հազիւ հազ կրցաւ գինը գործարանէն դուրս ձգել : բայց փո ղցին մէջ անգամ 500էն աւելի գործաւոր և ու րիշ անձինք անոր ետևէն ինկան, զօրապետը բաց դուռ մը տեսաւ ՚ի ճանապարհին՝ խոյն ներս մտաւ և վեր ելնելով սենեկի մը մէջ պահուեցաւ : Բայց գործաւորները տանը գուսը կողքեցին ու ներս մտնելով սենեակները պորտեցան, բարե բաղարար զօրապետին պահուած սենեակը չմը տան, ապա թէ ոչ՝ անոր կեանքը մեծ վտանգի

մէջ պիտի ըլլար : Այս միջոցիս ոստիկանութեան պահապան զօրքը հասան և շատ դժուարութե կորողեղան բազմութիւնը ցրուելու : Յետ աք սորիկ զՀայնաւ զօրապետը պարտաւորեցան նաւակի մը մէջ դնել և Թամիզգետին միւս կողմը անցուցին : այլ բազմութիւնը կը շարունակէր միշտ նախատանաց արտաքինները : Պարսնայք Պէրգէլ և Վէրքէն անմիջապէս դադարեցուցին բանու րաց աշխատութիւնը գործարանին մէջ, մինչև որ պաշտօնական քննութիւն մը ըլլալով յայտնուին այս դատապարտելի բանութեց գլխաւորները :

ԳԱՂՂԱ . Փարիզ, 8 Սեպտեմբերի ըստ նոր տուժարի, Հասարակապետութեան գահերէցը ամսոյ 3ին մեկնեցաւ Շերպուրի երթալու : ու ս կից Նորմանտիայի գլխաւոր քաղաքները պիտի պտրտի : Առի Նորթլան Պոնարարթը սեպտեմ բերի 5ին գիշերը հասաւ ՚ի Շերպուրի : ուր մեծ յարգանքը և պատուով ընդունուեցաւ : Բա ղարին անդրանքէն և նաւատորմի 101 թնդա նօթ արձակեցին անոր գալուտը շնորհաւորելու համար : Վահերէցը ամսոյ 6ին ունկնդրութիւն մատոյց նահանգին քաղաքապետաց և ուրիշ պաշտօնատարաց, և հետևեալ օրը զօրահանդէս բրաւ : Այն օրը ներկայ գտնուեցաւ 700 սեղա նակիցներէ բաղկացեալ հացկերութի մը : զը քաղաքայինները ըլին ՚ի պատիւ հասարակապետութեան գահերէցին : Շերպուրի նաւահանգստին մէջ գաղղիական նաւատորմի 11 զան, Լաբ ըստած բազմութիւն անգլիական զօրանաց նաւեր հասան, որոց մէջ բանի մը ծովապետներ և ուրիշ երևելի անձինք կրգտնուին :

Վանի մը լրագրիներ կրպնդեն թէ 1 առի Նա բոլեն Պոնարարթը Նիզղոյ վի հոփառութեաց ու հւ շոյն հետ տեսութիւն մը պիտի ընէ ՚ի Ղէրսէյ կղզին : կը յարեն նաև թէ գահերէցին Շերպուրի երթալու գլխաւոր նպատակը այս է :

Հայնաւ զօրապետը 1 ընտանի մէջ իւր գլու իւր եկած դժբաղդ զիպուածայն պատճառաւ ետ ձգեց իւր ճանապարհորդութիւնը որ պիտի ընէր ՚ի Վաղարիս, և Փարիզի Սիշլիօ փողոցը վարձքով բանեղ տուած սենեակները ետ թող տուաւ :

Ղէզայիբեան հասած վերջի լուրերը կը ճանու ցանեն թէ քոլէնան կը շարունակէ իւր հարուած ները յիշեալ երկրին զանազան քաղաքաց մէջ : բայց այս հարուածները բարեբաղդութե այն քան մահաւոր չեն :

Արտուի թէ Վաղարիս արտաքին գործոց պաշ տօնեայ մտիւ տը Լահիթը ճանուցական թուղթ մը յուղարկած ըլլայ Սուսոյ և Նիզղոյ կառա վարութեանց : Յունաստանի թագաւորութեան ժառանգութե ինդրոյն վրայօք, առաջարկելով որ այս խնդիրը Փարիզի մէջ ժողովք մը ըլլալով լուծուի, ուրտեղ ներկայ գտնուին Յունաստանի պաշտպան տէրութեանց փոխանորդները :

Վաստիոյ կայսեր եղբարքը բարձրապատիւ կա ղաւոր և Պերտինանտոս ծաղկահասակ արշիղքսե լը ամսոյ 7ին հինգշաբթի օրը Վրուսաղէմ անուն պատերազմական շոգենուով հասան Իզմիր թրես տէն և Վթէքէն գալով : Վախճապէս սովորական թնդանօթները արձակեցան քաղաքիս ամրոցնե րէն և նաւահանգիտը գանուած պատերազմա կան նաւերէն, որոնք իսկոյն զանազան գրօշակն րով զարգարուեցան, և բոլոր հիւպատոսները իրենց գրօշակը բարձրացուցին : Վաստիոյ ընդ հանուր հիւպատոսը անմիջապէս շոգենաւ ուն մէջ գնաց, ուր կայսերազուն արշիղքսերը մար դասիրութեամբ ընկալան ղինքը : այլև նահանգիս կուսակալ բարձրապատիւ Հալիլփաշան իւր սո վորական ազնիւ քաղաքավարութեամբ փութա ցաւ իւր խորհրդոյ քարտուղար և թարգմանը յուղարկել յիշեալ իշխանաց գալուտը շնորհաւ օրելու համար, և հետևեալ օրը ինքն և ս այ ցելութե գնաց, ու մեծ յարգանքը և պատու ընդունուեցաւ կայսերազուն իշխաններէն :

Բարձրապատիւ արշիղքսերը քաղաքիս ամէն գլխաւոր տեղուանքը պտրուեցան, ու շարաթ օրը մեծաշուք Հայիլ փաշային պտրաւոր հրաւիր եալ ըլլալով, այն տեղ ձաշեցին : Վնոյս 10ին կի րակի առաւօտուն կայսերազուն արշիղքսերը Վրուսաղէմ շոգենուով վերադառնալու ճանապարհ ելան ղէպ ՚ի Կոստանդնուպոլսոյ երթալու :

Վաստիոյ կայսեր եղբարքը ուղեկից են մեծ սենեկապետ Կապրանուլարի իշխանը, երկու թիկ նապահ, Վուրէնիւզ կոմսը, Վոլլէր սեպուհը, մէկ բժիշկ և մէկ ուսուցիչ մը :

Կենեակի Սաֆայիբեան գպրոցին աշակերտ ներէն ամսոյ 7ին թրեստի շոգենուով 14 տղայք հասան Իզմիր : որոնք ուսմունքին արդէն լըմն ցուցած ըլլալով իրենց ընտանեաց ծոցը կը ղա տ նան առաջնորդութեամբ վերապատուելի Վա ղունի հայր Սանուէլին : Այս աշակերտներէն ե րբքը, որ Իզմիրցի հռոմէական Հայ են՝ քաղաքս մնացին : իսկ միւսները իրենց առաջնորդին հետ անցեալ ուրբաթ օր մեկնեցան Կոստանդնուպո ղիս երթալու : Իրենց մեկնելէն առաջ՝ սուրբ Սեպուպեան գպրոցը այցելութեան գացին :

Այգիպտոսէն ամսոյ 1էն կը գրեն, թէ բարձ րապատիւ Կպպոս փաշան Վահիբ գարձեր է, ուր քոլէնան օրըստօրէ նուաղելու վրայ է : Ա սե մափայլ լրթին պէյը Վահիբէ կանչուեք է, բայց իւր անձնական տկարութե պատճառաւ չկրցեք է ՚ի գործ դնել փաշային այս հրամանը : այլ ընդ հակառակն թայրուու թիւն ինդրեր է : որ զօրս ամիրի չափ ճանապարհորդութիւն մը ընէ օրա փոխութե համար : Այս հրամանը արդէն տրուեք է իրեն, և յիշեալ վեճակայլ պէյը մօտեքս իւր գերգաստանաւ ը պիտի մեկնի Պոլսոյ երթալու :

Իշխանութիւնը առ ոսն կոխելով, լրագրին հրա տարակիցները իրենց գառնութիւն աւելի սաստ կացուցին :

Վախճապէս յանգեցուծիւնը հասալ չիկեցաւ : Վրիք մը հրատարակուեցաւ, որուն քննութե մեր սրգայապատիւ նախորդը քանի մը տարիէ ՚ի վեր սկսեր էր, և վերջապէս մենք հաւանութի տուիք սպուելուն : Այս գիրքը Վախճապէս քննու թեան առեր է : Վննելուն համար խօսք չունինք իրաւունք ունի : Բայց սկսաւ վար գարնել քրիս տանելութեան դեմ է, անպարկեշտ և գարշ գիր քերու ցուցակ մըն է և տղոց անմեղութեանը որդայիմ կը լարէ ընելով : Այսով ժողովուրդը պի տի կարծէ և միտքը գնէ, որ մենք սասանկ զեղծ ու ամբարիշտ գրքի մը հրատարակմանը հաւա նութիւն տուեր ենք :

Վիկեղեցւոյ հաւատարիմ գուակները ամանկ պէտք է որ պատուեն եկեղեցական իշխանութիւն : Վրիքութե իրաւունքն հեղինակին բարի դիտու ւորութեանը հակառակ է, և քննողին մանր խու զարկութեանէն ետքն ալ պարտաւէր կողմ մը մնա ցած ըլլար այն երկար գրքին մէջը : Այն էր ան կեղծ ու զրպիտա քրիստոնէի մը ընելքը : պէտք չէր որ հասարակութեան աւրին գիրքը չի պախա րակած գար մեզի, և անոր պակասութեանները

մեզի ցուցունելով հասկըցունէր, որ գիրքը սրբ բազրութեան կարօտ է : Այս հնարը գտնալ մեզի իր ընէ էր, որ կամ հաւանութիւննիս ետ կ'աննէինք, և կամ նորէն քննութեան տակ կը ձգէինք, որուն հեղինակին ալ կատարեալ հնա զանգութիւն ցուցունելուն փորձը աւելի քննու թեանէն գիտեցք :

Վայց Վախճապէս ուզածը գայթակղութիւն սերմանելէր, և յանգեցուծեամբ միւսնոյն ամ բաստանութեան տակ ձգել գրքին հեղինակն ալ հաւանութիւն տուողն ալ :

Վայց այս գործքերն են, որոնց վրայ դառնա պէս կը յայտնի, և ասոնք էին մեր ընելքները, որպէսզի սխալեմք մեր շատանցմէ ՚ի վեր վշտա ցեալ սիրտը, և կրօնքը պատասխանատուութե նէն ազատենք այս մասին մէջ՝ որչափ որ մեզի կիյնայ, և հաւատացեալները զգու շացունենք ա տանկ մէկ լրագրի մը դեմ, որ շատ անգամ խեղ քով ու վարպետութե գրուած ըլլալով աւելի կրտայ զերենք մարտեցունէլ այս կողմին վրայ :

Այսնք գուրցելէն ետև կ'սկսի Վրքեպիսկոպոսը հասկըցունել թէ, ճշմարիտ քրիստոնէի մը պարո ղըն է, չէ թէ միայն խօքիւրով և գրով քրիստո նեական հաւատքը պաշտպանել, այլ իր գործքե րովն ու վարքովն ալ, և թէ Վիկեղեցւոյ բոլոր

վարդապետութիւններուն հագին՝ խանարհութի գթութիւն և եղբայրսիրութիւն ըլլալով, բրիս տանեայ գրիչի մը չի վայրէր կու ուլ, ասեպութե երգիծանութեամբ, այսինքն չարին զէնքերովը պաշտպանել անիկա : Այս հետևեալ սպասանալք ներքու կը լըմնցունէ բանը :

Այս հրատարակաւ ազդարարութիւնը տալ բաւական կը սեպեմք այս լրագրին : ասիկա միայն թող ըլլայ իր ամէն պատժոյ արժանի գործքերուն պատու հարը, կը յուսամք որ մեր ձայնը այս ան գամ կը լսուի : Վայց թէ որ նորէն յոյսերնիս պարսպը ելլէ, Վիկեղեցւոյ զէնքերը ձեռք կառ նենք, և արդար խստութեամբ ՚ի գործ կը ղնեմք այն ամէն միջոցները, որ Վիկեղեցին մեզի տուած է՝ իր մտրեալ օրդուոց կամակոր ըմբաստութիւն ները զպելու համար :

Վնդունէ, արգոյ Հրատարակիչ, մեր ազգասի րական եռանդը, և արդարասէր Վրքեպիսկոպո սին գրուածներն ալ ՚ի կշտամբութիւն համարե լուիլէն հակառակասէր հոգւոյն : որով զինեալ ՚ի թերազրութեան՝ ոստիկանու, անցեալն մէջ մեր անմեղ լրագրին վրայ այնչափ թշնամական յոգ ու ածներ հրատարակեց հակառակ քրիստոնէական սիրոյ :

